

BOGANMELDELSER

DANMARKS SOCIALE LOVGIVNING 1891—1911. Udgivet af Socialt Tidsskrift. Kbh. 1911. 416 S.

Det er naturligt, at Arbejds- og Socialministeriet har ønsket at fejre Halvtredsaaret for Sociallovgivningens Gennembrud herhjemme med Alderdomsunderstøttelsesloven og Fattigloven af 1891 ved Udsendelse af et Festskrift. Det skal straks siges, at dette afviger priseligt fra de fleste andre Festskrifter, private og undertiden ogsaa offentlige, ved ikke at afbrænde en Mængde personlig Virak. Anmelderen kunde endog fristes til at mene, at man ved denne Lejlighed var kommet over i den modsatte Grøft, idet det aabenbart har været Redaktionen om at gøre, at Personerne helt skulde forsvinde i Forhold til de saglige Foranstaltninger og Resultater. Det kan være farligt at nævne Navne, fordi Grænsen mellem, hvem der skal med og hvem ikke, kan være vanskelig at trække. De fleste Festskrifter trætter og irriterer udenforstaaende ved Forsøg paa saa vidt muligt at faa givet alle en rosende Omtale eller i al Fald faa dem nævnt. Men er dette en Uskik, vilde vel paa den anden Side de fleste af os i et Skrift som det foreliggende vente, at nogle af de Personer, der har spillet en Hovedrolle ved Planlæggelse eller Administration af den sociale Lovgivning (jeg nævner eksempelvis blandt nu afdøde Theodor Sørensen, Ludvig Bramsen, Carl Ussing, Michael Koefoed), var blevet nævnt og Arten af deres Indsats i al Fald antydet. Men enhver saadan Omtale af Personer har man med Flid undgaaet, ligesom Bogen blandt sine mange udmærkede Billeder ikke indeholder et eneste Portræt.

Saglighed og Anonymitet præger Bogen. Ligesom man har undgaaet at nævne Navne i dens Tekst, er ogsaa Forfatternavne undgaaet. Af det mangfoldige Stof gætter man sig til, at der i Virkeligheden maa have været adskillige Forfattere, men om disse kun skal søges mellem Ministeriets Embedsmænd eller tildels ogsaa udenfor, faar vi ikke at vide. Bogen fremtræder kun paa »Socialt Tidsskrift«s Redaktionsudvalgs Ansvar, om end man aner, at en enkelt af dette Treklover særlig har gjort sig gældende ved Stoffets Udformning. Det kan maaske betvivles, om en saadan Anonymitet, som man kender fra Dagbladsstof og statistiske Publikationer, helt er paa sin Plads i et mere sammenfattende og tildels historisk Værk som dette. Man kan jo dog fra tidligere nævne adskillige Værker, ogsaa udgivne af Ministerier, saaledes »Danmarks Sociallovgivning« 1918, hvor man fik at vide, hvem der havde skrevet de enkelte Afsnit.

Men selve Indholdet er naturligvis det vigtigste, og det kan med Rette siges, at det er baade righoldigt og paalideligt. Een Ting kan dog maaske savnes, naar Bogen skal betragtes som den sociale Lovgivnings Historie

BOGANMELDELSER

DANMARKS SOCIALE LOVGIVNING 1891—1911. Udgivet af Socialt Tidsskrift. Kbh. 1911. 416 S.

Det er naturligt, at Arbejds- og Socialministeriet har ønsket at fejre Halvtredsaaret for Sociallovgivningens Gennembrud herhjemme med Alderdomsunderstøttelsesloven og Fattigloven af 1891 ved Udsendelse af et Festskrift. Det skal straks siges, at dette afviger priseligt fra de fleste andre Festskrifter, private og undertiden ogsaa offentlige, ved ikke at afbrænde en Mængde personlig Virak. Anmelderen kunde endog fristes til at mene, at man ved denne Lejlighed var kommet over i den modsatte Grøft, idet det aabenbart har været Redaktionen om at gøre, at Personerne helt skulde forsvinde i Forhold til de saglige Foranstaltninger og Resultater. Det kan være farligt at nævne Navne, fordi Grænsen mellem, hvem der skal med og hvem ikke, kan være vanskelig at trække. De fleste Festskrifter trætter og irriterer udenforstaaende ved Forsøg paa saa vidt muligt at faa givet alle en rosende Omtale eller i al Fald faa dem nævnt. Men er dette en Uskik, vilde vel paa den anden Side de fleste af os i et Skrift som det foreliggende vente, at nogle af de Personer, der har spillet en Hovedrolle ved Planlæggelse eller Administration af den sociale Lovgivning (jeg nævner eksempelvis blandt nu afdøde Theodor Sørensen, Ludvig Bramsen, Carl Ussing, Michael Koefoed), var blevet nævnt og Arten af deres Indsats i al Fald antydet. Men enhver saadan Omtale af Personer har man med Flid undgaaet, ligesom Bogen blandt sine mange udmærkede Billeder ikke indeholder et eneste Portræt.

Saglighed og Anonymitet præger Bogen. Ligesom man har undgaaet at nævne Navne i dens Tekst, er ogsaa Forfatternavne undgaaet. Af det mangfoldige Stof gætter man sig til, at der i Virkeligheden maa have været adskillige Forfattere, men om disse kun skal søges mellem Ministeriets Embedsmænd eller tildels ogsaa udenfor, faar vi ikke at vide. Bogen fremtræder kun paa »Socialt Tidsskrift«s Redaktionsudvalgs Ansvar, om end man aner, at en enkelt af dette Treklover særlig har gjort sig gældende ved Stoffets Udformning. Det kan maaske betvivles, om en saadan Anonymitet, som man kender fra Dagbladsstof og statistiske Publikationer, helt er paa sin Plads i et mere sammenfattende og tildels historisk Værk som dette. Man kan jo dog fra tidligere nævne adskillige Værker, ogsaa udgivne af Ministerier, saaledes »Danmarks Sociallovgivning« 1918, hvor man fik at vide, hvem der havde skrevet de enkelte Afsnit.

Men selve Indholdet er naturligvis det vigtigste, og det kan med Rette siges, at det er baade righoldigt og paalideligt. Een Ting kan dog maaske savnes, naar Bogen skal betragtes som den sociale Lovgivnings Historie

i de 50 Aar: en sammenfattende Oversigt over den sociale Lovgivnings Udvikling, hvor Milestenene i denne tydeligt ses. Man maa formode, at det er en Følge af Stoffets Udstykning mellem mange, der hver for sig kun skriver om et begrænset Omraade, at der vel findes en Del historiske Indledninger i de enkelte Kapitler, men intet samlet historisk Overblik. Et saadant maatte jo være begyndt med en Ekstrapolation, idet jo strengt taget ikke 1891 er Udgangspunktet for vor sociale Lovgivning, om end for en betydningsfuld Del af denne, men ogsaa Fabrikloven af 1873, Børnelovene af 1888 og Maskinbeskyttelsesloven af 1889 er Led i den Lovgivning, som er fremkaldt af den humane Aand, der har søgt at afhjælpe Nutidens sociale Onder. En saadan almindelig historisk Oversigt maatte dernæst særlig have dvælet ved de vigtigste nye Faser i den sociale Lovgivning, f. Eks. den, der indledtes med Lovene om den faste Voldgiftsret og om Forligsmanden i 1910, eller den, der i 1933 oprandt ikke blot med Socialreformen, men med Statens direkte Indgreb i Arbejdsbetingelserne gennem Forlængelse af Overenskomsterne ved Lov. I øvrigt er disse direkte Lovindgreb i Fastsættelsen af Arbejdstidsbetingelserne, hvad enten det nu skete ved Overenskomsternes Forlængelse, ved Bestemmelser om tvungen Voldgift eller ved Forligsmandens Forslags Ophøjelse til Lov, heller ikke blevet behandlet i nogen speciel Afdeling af Bogen saadan som ellers alle Sider af den sociale Lovgivning. De omtales kun i Forbigaaende i 3—4 Linier paa S. 231. Er det, fordi man regner denne Lovgivning for noget kun midlertidigt? Eller er det for at undgaa at komme ind paa Politik? I al Fald har disse Love, som atter og atter er dukket frem siden 1933, øvet stor Indflydelse paa de sociale Forhold.

Med denne enkelte Undtagelse vil man i Bogen næppe savne en mere eller mindre indgaaende Omtale af alle Sider af den sociale Lovgivning. Efter almindelig Opfattelse falder vel endog flere af de Emner, som Bogens Kapitler behandler, uden for den sociale Lovgivning i egentlig Forstand, saaledes Sygdomsforebyggelse og Hospitalsvæsen (Kap. 3, S. 189—217) og Uddannelse og Folkeopdragelse (Kap. 5, S. 304—51), ligesom Bogens sidste Kapitel om Andelsbevægelsen (S. 397—412) kommer lidt overraskende. Det skal dog ikke bebrejdes Redaktionen, at den har opfattet sin Opgave saa bredt; særlig for den udenlandske Udgaves Vedkommende er det praktisk at give et saa alsidigt Indblik som muligt i dansk social Kultur ved Aar 1940.

De to første Kapitler handler om Socialforsikringen (Kap. 1, S. 13—89) og om Forsorgslovgivningen (Kap. 2, S. 90—188). Det er i alt omtrent Halvdelen af Bogen, der i det væsentlige er en Gennemgang af Socialreformens fire Love og de Foranstaltninger, som disse Love yderligere har affødt. De Institutioner, som er fremkaldt af eller nyder godt af denne Lovgivning, er skildret baade i Tekst og Billeder. Paa enkelte historiske Tilbageblik nær er det Nutiden, vi faar et paalideligt Billede af. Men disse Kapitler giver ikke Anledning til megen Omtale. Langt mere broget og med Stof fra langt flere Kilder er det fjerde Kapitel om Arbejdsmarkedets Organisation (S. 218—303). Den første Underafdeling her handler om de kollektive Arbejdsforhold. I rigtig Erkendelse af, at Lovgivningen paa dette Omraade ikke kan forstaas og vurderes uden i Sammenhæng med, hvad Parterne selv har skabt gennem deres Organisationer og Overenskomster,

anvendes der nok saa megen Plads paa at skildre disse som paa Fremstilling af selve Lovene om den faste Vodgiftsret, Forligsinstitutionen o. s. v. En historisk Fejl har indsneget sig i Omtalen af Organisationernes Deltagelse i Administrationen af Lovgivningen. Arbejdsraadet omtales S. 239 som oprettet ved Fabrikloven 1913. Det var jo allerede ved Fabrikloven 1901, det skete, og dette har sin Interesse derved, at det var en af de første Lejligheder, hvor Lovgivningsmagten anerkendte og gjorde Brug af de ikke saa længe forinden oprettede Hovedorganisationer paa Arbejdsgivernes og Arbejdernes Side.

Et andet vigtigt Afsnit i dette Kapitel drejer sig om Arbejderbeskyttelsen; det historiske behandles yderst nødtorftigt, medens der derimod især gives en meget instruktiv Fremstilling af Bekæmpelsen af Bedriftsarere og Forebyggelsen af Ulykkestilfælde. Af stor Interesse med Hensyn til det sidste Tiaars sociale Udvikling er den derefter følgende Fremstilling af Foranstaltninger til Fremme for Beskæftigelsen; baade Erhvervslivets og Arbejdsløshedens Fluktuationer og de vigtigste offentlige Bestræbelser for at skaffe Beskæftigelse træder tydeligt frem, ogsaa i ledsagende Diagrammer og Billeder af de store Broer og andre større Arbejder. Beskæftigelseslovene af 1940 er ogsaa udførlig omtalt. Efter denne forholdsvis fyldige Fremstilling virker den korte Behandling af Arbejdsanvisningen (den faar kun een Side uden noget historisk Tilbageblik) paafaldende, selv om den offentlige Arbejdsanvisning ikke har faaet saa stor Betydning her til Lands, som man i sin Tid drømte om. I dette Kapitel faar endelig ogsaa Landbrugets sociale Spørgsmaal deres Plads; det drejer sig i det væsentlige om Husmandslovgivningen siden 1899, men ogsaa de senere Aars Bestræbelser for at skaffe Landarbejderne bedre Boliger og andre Fordele behandles.

Om Ferie og Fritid handler det sjette Kapitel (S. 352—70). Og i Kapitel 7 (S. 371—96) gives der en vel afrundet Fremstilling af Boligspørgsmaalet. Det er ikke blot en Gengivelse af Hovedindholdet af de sociale Boliglove lige op til de seneste Aar, men disse Love anbringes i en passende Ramme af Oplysninger om den faktiske Boligstandard, ligesom Lovenes Virkninger skildres i Tekst og Billeder.

Foran de her omtalte Kapitler om de forskellige Sider af den sociale Lovgivning er der en kort Indledning om Befolkningsudviklingen, Erhvervsstrukturen, Levestandarden o. s. v. Bagi kunde man maaske nok have ønsket et alfabetisk Sagregister, naar det drejer sig om en Bog med et saa righoldigt og forskelligartet Stof; den udførlige Indholdsfortegnelse foran kan ikke helt erstatte det. En kronologisk Fortegnelse over de vigtigste sociale Love vilde heller ikke have været af Vejen.

Trods de enkelte Indvendinger, der kan gøres, foreligger der dog her en værdig og smuk, paalidelig og alsidig Oversigt over et vigtigt Omraade af dansk Kultur. Det vil være en af de Bøger, man med størst Udbytte vil gaa til, naar man trænger til social Orientering.

Even Marstrand.